

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 424

van **BRUNO TOBBACK**

datum: 4 januari 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Natuurreserveaat Doode Bemde Neerijse - Bedreigde waterkwaliteit

In de Dijlevallei ten westen van Leuven ligt de Doode Bemde, een beschermd natuurgebied van meerdere honderden hectaren dat zowel op het vlak van waterberging als voor het behoud van natuurwaarden en biodiversiteit een cruciale rol speelt. Zoals vele natuurgebieden in Vlaanderen staat de Doode Bemde op vele manieren onder druk. Een specifiek nadelig element in dit gebied is dat een deel van de omliggende gemeenten, voornamelijk in het westelijke deel van de vallei, nog niet zijn aangesloten op riolering en waterzuivering.

Zo loost de volledige Bertemse deelgemeente Korbeek-Dijle nog rechtstreeks in de Dijle, die door het gebied stroomt. In de kern van Neerijse, een deelgemeente van Huldenberg, stroomt het afvalwater van meer dan 100 woningen zelfs rechtstreeks af in de Doode Bemde. Fosfaten slaan rechtstreeks neer in de Langerodevijver, die daardoor op termijn dreigt te hypertrofiëren.

Een oplossing voor al die problemen zou gekoppeld zijn aan de heraanleg van de N253, die echter al meermaals werd uitgesteld en waarvoor momenteel geen concrete datum bekend is.

Uitstel betekent echter onvermijdelijk dat ofwel de kosten voor herstel oplopen (aan de ondertussen wél gezuiverde oostelijke kant van de vallei werd recentelijk 450.000 euro betaald voor slibuiming), ofwel de schade aan natuur en biodiversiteit onherstelbaar wordt.

1. Is de globale impact van de nog bestaande lozingen op het natuurgebied in kaart gebracht en wordt die opgevolgd?
2. Wat is de huidige situatie inzake nutriëntenconcentraties in de rivier en in de vijvers in de Dijlevallei?
3. Wat is de evolutie van die concentraties over de voorbije tien jaar?
4. Hoe hoog is het risico dat het omslagpunt voor hypertrofie wordt bereikt in de nabije toekomst? Binnen welke tijd wordt dat punt bereikt indien de huidige toevoer van nutriënten gelijk blijft?
5. Welke andere vervuiling, naast nutriënten, die aan de lozing van afvalwater te koppelen is, wordt aangetroffen in de waterlopen en vijvers binnen het gebied?

ANTWOORD

op vraag nr. 424 van 4 januari 2021

van **BRUNO TOBBACK**

1. De globale impact van de bestaande lozingen op het natuurgebied is in grote lijnen bekend. Er is kennis van enkele tientallen locaties van lozingspunten van individuele woningen en monden van gemeentelijke rioleringen, voornamelijk langs de gewestweg N253 Leuven – Overijse. De impact van die lozingen op het naastgelegen erkende natuurreservaat de Doode Bemde (gelegen in Habitat- en Vogelrichtlijngebied) wordt opgevolgd en is recent (2020) nog in beeld gebracht. Er is geen systematische opvolging van de situatie, maar er gebeurt wel onderzoek (uitgevoerd door KU Leuven) naar de toestand.
2. De kwaliteit van het Dijlewater in het erkende natuurreservaat de Doode Bemde voldoet biologisch gezien aan de kwalificatie "goed". Dat is af te leiden uit de Belgische biotische index die het laatste decennium constant de waarde 8 haalt (op een schaal tussen 0 en 10). Op fysicochemisch vlak worden echt extreme waarden voor nitraat, zoals die in het begin van de metingen in 1990 voorkwamen, niet meer gemeten. Er is echter sprake van een traag stijgende trend. De orthofosfaatconcentraties namen wel gevoelig af, maar blijven met waarden die fluctueren rond de 0,2 mgP/l toch nog hoog. De richtwaarden voor de 90 percentielwaarden voor nitraat en orthofosfaat van kleine rivieren (bijlage VLAREM II) bedragen respectievelijk 5,65 mgN/l en 0,12 mg P/l. De richtwaarden voor beide parameters zijn alvast overschreden.

De IJse is een zijriviertje van de Dijle. Anders dan voor de Dijle vertoont het IJsewater een dalende trend voor zowel nitraat- als de orthofosfaatconcentraties. Na 2017 zijn er echter geen metingen meer beschikbaar. Hier lijken de richtwaarden van VLAREM II te worden gehaald.

Het huishoudelijke afvalwater van de oostzijde van de vallei (de gemeenten Oud-Heverlee en Sint-Joris-Weert) werd de voorbije vijf jaar gecollecteerd en afgevoerd naar verschillende RWZI's (deels Neerijse en deels Leuven).

In het zuidwesten van het natuurreservaat de Doode Bemde wordt op dit ogenblik het huishoudelijk afvalwater van de huizen langsheen de Wolfshaegen in Neerijse gecollecteerd en afgevoerd naar de RWZI van Neerijse.

Tussen de dorpskernen van Neerijse en Korbeek-Dijle liggen een paar tientallen lozingspunten van ofwel individuele lozingen ofwel gemeentelijke rioleringen die uitmonden in grachten, om dan verder diffuus het natuurreservaat de Doode Bemde binnen te lopen. Dit zorgt voor sterke aanrijking in de Langerodevijver. Dit is een 20 ha grote voormalige viskweekvijver. De vijver wordt gevoed met bronwater en afstromend drainagewater uit de linker valleihelft. Vandaag is het een hypertrofe plas door de instroom van huishoudelijk afvalwater van (actueel) een 80-tal woningen.

Andere vijvers in de Doode Bemde worden gevuld met IJsewater (ter hoogte van het kasteel van Neerijse. Het gaat om de zgn. "Kliniekvijvers", een complex van 5 verschillende vijvers die samen een oppervlakte van ca. 10 ha beslaan. De kliniekvijvers werden in het kader van natuurinrichting een aantal jaren geleden deels gesaneerd, met voorzichtig goede resultaten tot gevolg. Het is op dit ogenblik echter nog te vroeg om van een herstel van het Europese habitat 3150 te kunnen spreken.

In het kader van het natuurinrichtingsproject 'Dijlevallei', een samenwerking tussen de provincie Vlaams-Brabant, de gemeente Oud-Heverlee, het Agentschap voor Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij werden deze winter saneringswerken aan de Leigracht uitgevoerd, dewelke voor de uitbouw van het rioleringsstelsel huishoudelijk afvalwater ontving. Dat afvalwater wordt nu naar een waterzuiveringsinstallatie geleid. Bij de werken werd de vervuilde sliblaag verwijderd zodat de ecologische toestand in de toekomst opnieuw waardevoller kan worden.

3. De nutriëntenconcentraties in de Dijle zijn hoger dan de richtwaarden uit VLAREM II. Met name de concentraties voor nitraat en orthofosfaat liggen (veel) hoger dan deze richtwaarden. Voor de IJse ziet de situatie er beter uit, hoewel er geen recente metingen (na 2017) meer beschikbaar zijn. Voor die kleine zijrivier van de Dijle lijken de richtwaarden voor VLAREM II te worden gehaald.

De waterkwaliteit in de vijvers in het natuurreservaat de Doode Bemde wordt niet systematisch opgevolgd. Op basis van sporadische metingen kan het volgende vastgesteld worden:

- Voor de Langerodevijver is de waterkwaliteit in zoverre achteruit gegaan dat er geen sprake meer is van een habitatwaardige vijver. Het omslagpunt van eutrofe plas naar een nagenoeg vegetatie-arme hypertrofe plas werd intussen bereikt;
- De kliniekvijvers werden via natuurinrichting deels gesaneerd. Deze vijvers profiteren van de verbeterde IJsewaterkwaliteit. Het lijkt erop dat hier herstel van het Europese habitatype 3150 mogelijk is, hoewel het momenteel nog te vroeg is om dat met zekerheid te stellen.

4. In het natuurreservaat de Doode Bemde liggen twee vijvergroepen.

In de Langerodevijver, met een oppervlakte van 20 ha de grootste waterplas, vond de omslag van eutrofe naar hypertrofe plas al plaats. Hoewel deze vijver in een speciale beschermingszone ligt en een aantal decennia geleden habitatwaardig was (natura 2000 habitat 3150 "van nature eutrofe plas met fonteinkruidenvegetaties"), is dit momenteel niet meer het geval. Zonder grootschalige saneringswerken is die toestand niet meer haalbaar. Door het ontbreken van zowel gemeentelijke rioleringen als collectoren, stroomt het huishoudelijk afvalwater van meer dan 80 woningen ongezuiverd het natuurreservaat binnen en komt in deze plas terecht. Daar zorgt het voor een zeer sterke nutriëntenaanrijking. Zonder collectering van het afvalwater fungeert dit natuurgebied in feite als (onbedoeld) zuiveringsstation en worden de Europese habitatdoelstellingen hier niet gehaald. Herstel van dit aangerijkte systeem is mogelijk, maar heeft pas zin na het afvangen van de huishoudelijke afvalwatervracht.

Zuidelijk in hetzelfde natuurreservaat ligt een cluster van kleinere vijvers (de Kliniekvijvers) die gevoed worden met water uit de IJse, een zijriviertje van de Dijle. De evolutie van de kwaliteit van de IJsewater was de voorbije decennia gunstig, dankzij de inspanningen op het vlak van waterzuivering. Hier lijkt de waterkwaliteit voldoende om habitatdoelen voor deze vijvers te kunnen halen. Via het instrument van natuurinrichting vond de voorbije jaren een gedeeltelijke sanering van deze vijvers plaats. Herstel van het gewenste habitatype (3150) lijkt hier haalbaar. Voor een finale uitspraak hierover is het echter momenteel nog te vroeg.

5. De Dijle bevat een historische vervuiling met zware metalen, voornamelijk afkomstig van de intussen gesloten autobatterijenfabriek Tudor (Florival/Archennes). De Vlaamse Milieumaatschappij monitort de Dijle op aanwezigheid van organische verbindingen (residu's van bestrijdingsmiddelen en geneesmiddelen, en andere verbindingen). De impact daarvan op de haalbaarheid van natuurdoelstellingen is echter onvoldoende gekend om uitspraken te doen.